

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН РЕФОРМАЛАУ

Тұрарбеков Дулат Мұратбекұлы

mr.turarbekov@gmail.com

«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ,

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ магистранты

Ғылыми жетекшісі – т.ғ.д., профессор А.С. Мұсағалиева

Қазақстан егеменді ел ретінде даму жылдарында экономика мен әлеуметтік саланы реформалауда едәуір жетістіктерге жетті. Нарықтық экономиканың қызмет етуінің - нормативтік-заңнамалық базасы құрылды. Оның ішіне нарықтық институттардың, еңбек нарығының, жеке меншіктіліктің құқықтық жүйесінің, әлеуметтік жүйенің, оның ішінде жинақтаушы зейнетақы жүйесінің құрылуын атап өту қажет.

Республикада экономиканың серпінді дамуы жоғары білім беру саласын түбегейлі реформалауға және оның әлеуметтік маңыздылығының арта түсуіне алып келді.

Реформалау жылдары жоғары білім берудің барлық сатылары мен бағыттарын тұтастай қамтитын жаңа тұжырымдамалық әдістері құрылды. Барлық өзгерістер білім берудің либерализациялануына бағдарланды, бұл өз кезегінде демократиялық дамыған мемлекеттің қалыптасуына жағдай жасайды. Реформалаудың басты міндеттері білім берудің сапасын, оның елдегі экономиканың қарқынды дамуына бейімделгіштігі мен икемділігін арттыру.

Қазақстан тәуелсіздіктің аз жылдарында жоғары білім бірде біршама жетістіктерге жетті. Қазақстанда жоғары білім беру жүйесін реформалау үшін заңдылықты және нормативтік базасы жасалды; білім беру жүйесінің мемлекеттік және жеке меншік секторлары құрылып, бәсекелі ортаны қалыптастырды; болондық процесске кіруге бағдарланған білім берудің ұлттық моделінің қалыптасты; білім беруді бағалаудық ұлттық моделінің құрастырылды. Алайда, қазіргі таңда жоғары білім беру жүйесінде біршама шешілмеген күрделі мәселелер бар: білікті мамандардың жетіспеушілігі, педогогтардың мәртебесі, жоғары білім беру жүйесін қаржыландыру секілді мәселелер орын алуда.

Жоғары білім беру саласы мемлекеттің экономикалық дамуының бірінші кезектегі басымдығы болып табылады, себебі жоғары білім берудің сапасы жаһандану жағдайында елдің ұзақ мерзімді бәсекеге қабілеттілігін айқындайды. Қазақстан жоғары оқу орындарының міндеті-әлемдік стандарттар деңгейінде білім беру, ал жетекші оқу орындарының дипломдары күллі әлемге танылуға тиіс. Осы мақсаттарға қол жеткізу үшін еліміздің білім беру жүйесінің бүгінгі жағдайын айқындап, өткеніне талдау жасап, болашақ перспективаларын анықтаудың маңызы зор. Осы зерттеу жұмысында, еліміздегі білім беру жүйесінің ұтымды жақтарын анықтап, күрделі мәселелеріне талдау жасалынды.

Тәуелсіз Қазақстанның жоғары білім жүйесін реформалау бірнеше кезеңнен тұрды:

- ✓ 1 кезең – жоғары білім жүйесінің заңдық және нормативтік-құқықтық базасының қалыптасуы (1991-1994 жылдар);
- ✓ 2 кезең – жоғары білім жүйесін модернизациялау, оның мазмұнын жаңарту (1995-1998 жылдар);
- ✓ 3 кезең – білім беру жүйесін қаржыландаруды орталықсыздандыру, білім беру мекемелерінің академиялық еркіндігін кеңейту (1999-2000 жылдар);
- ✓ 4 кезең – жоғары кәсіптік білім беру жүйесін стратегиялық дамыту (2001 жылдан бастау алған қазіргі кезең).

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінің жұмыс істеуінің заңнамалары ҚР Конституциясында белгіленген (1995 жыл), «Білім туралы» ҚР Заңында (шілде, 2007). «Лицензиялау туралы» (сәуір, 1995) заңмен білім беру жүйесінде либерализациялау механизмдері құрылды.

Қазақстан Республикасында жоғары білім беру жүйесінің дамуының басты басымдылықтары, елдің экономикалық дамуының бағдарламалық құжаттарымен анықталады және елбасының жыл сайынғы халыққа жолдауында айқындалады. Сонымен қатар, бұл басымдылықтар салалық бағдарламалық құжаттарда тұжырымдалған, мысалы, «2005-2010 жылдарға арналған білімді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы» (2004 жыл). Жалпылай айтқанда, Қазақстан Республикасындағы жоғары білім беру жүйесіндегі реформалар елдің ұзақ мерзімді және орта мерзімді даму бағдарламаларының және бөлек жергілікті даму бағдарламаларының негізінде жүргізіледі.

Қазақстан Республикасының жоғары білім беру жүйесінде өткен реформалар кезеңінде нарықтық экономиканың және динамикалық өсімге тән әрекет етуді жүзеге асыратын нақты даму үлгісі іске асты. Жоғары білім жүйесіндегі қайта құрулар келесі бағыттарды қамтыды:

Институционалдық реформалар:

- Жоғары білім беру жүйесінің ырықтандыруы (либерализациясы). ҚР «Лицензиялау туралы» (1995) және «Білім беру қызметін лицензиялау ережелері» атты Заңдарына сәйкес келетін білім беру жүйесіндегі мемлекеттік және жеке меншік секторларының заңнамалық қызмет атқаруының алғышарттары құрылды. Бұл бәсекелестік пен жоғару оқу орнының санын арттыруға мүмкіндік берді. Қазіргі уақытта дербес оқу орнындарында студенттер контингентінің жартысынан көбі оқуда.

- Үш кезеңді білім беру жүйесінің енгізілуі. Қазақстан Болондық жүйеге қосылуға арызын жазды. Қазіргі кезде университеттердің көбісі әлемдік білім беру кеңістігімен интеграциялану мақсатында Болондық жүйенің үлгісін қабылдауда. Бұл жүйенің келесідей деңгейлері бар:

- жоғары базалық білім/ жоғары арнайы білім: бакалавриат – «бакалавр» дәрежесін беретін жоғары білім беру бағдарламасы;

- жоғары ғылыми-педагогикалық білім: магистратура – «магистр» академиялық дәрежесін беретін жоғары ғылыми-педагогикалық бағдарлама;

- докторантура *PhD*– бұрынғы ғылыми-зерттеу кадрларын даярлау жүйесінің орнын басатын бағдарлама. Бұл бағдарлама «Білім беру жүйесі туралы» Заңға негізделіп енгізілді. Алғашқы проект ретінде *PhD* бағдарламасы 2005 жылы Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ және Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ енгізілді. *PhD* бағдарламасының кеңейтуі Қазақстанда жоғары оқу орындарында оның іске асуын жүзеге асыратын қолайлы жағдайды құруды көздейді.

Жоғары білім беру жүйесін оптимизациялау ғылым мен білім беру интеграциясын қарқындататын және жоғары білім беру жүйесіндегі мемлекеттік және жеке меншік секторлардың оңтайлы балансын жеткізетін көпшілік мойындаған университеттерді басқару үлгісіне бағытталған. Осыған байланысты шараларды қолдану нәтижесінде университеттердің құрамында ғылыми-зерттеу орталықтары ашылып, Білім және ғылым министрлігінің нормативтік және біліктілік(квалификациялық) талаптарына сәйкес келмейтін дербес жоғары оқу орындары жабылуда.

Ендігі алдымызға қоятын мақсат - Қазақстанның білім беру жүйесі заманауи өзгерістеріне, жаһандану мен ақпараттанудың үдемелі процесстеріне икемді болуы керек. Бұған қол жеткізу үшін, үздік мамандарды дайындаудың көпдеңгейлі дайындығына(кредиттік оқыту технологиясы) көшу қажет болды. «Кредиттік оқыту технологиясы бойынша оқу үдерісін ұйымдастырудың ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрі міндетін атқарушының 2007 жылғы 22 қарашадағы № 566 [бұйрығы](#) жарияланған.

Кредиттік білім бері жүйесінің ұтымды жақтары: оқушыларды дербес жұмыс атқаруға, ізденугі ынталандырады, оқушыға оқу бағдарламасын өз еркімен таңдауға мүмкіндік бере отырып олардың оқуға деген қызығушылығын арттырады, дипломның мәртебесін әлемдік кеңістікте мойындаттырады. Қазақстанның Болондық процесске қосылуының басты себебі, демократиялық, нарықтың экономиканы ұстанатын мемлекет ретінде қазіргі заманның халықаралық беталысынан тыс қалғанымыз дұрыс болмас. Келесі жарияланымдарда

Қазақстандағы жоғарғы білім беру жүйесінің кемшіліктері мен артықшылықтары талданатын болады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі / ҚР-ның 2015жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы / Қазақстан жоғары мектебі, №1, 2004
2. Высшее образование в Казахстане: текущая ситуация и проблематика
[http://www.rae.ru/fs/?section=content&op=show_article&article_id=9999399-](http://www.rae.ru/fs/?section=content&op=show_article&article_id=9999399)
3. /Заң газеті 2008 жылғы 25 қаңтар № 12 (1238)
4. Нарисбаев К.Н., Жумамамбаев С.К., Нусупова А.Н. Инвестиции в человеческий капитал 1998
5. Нурмагамбетов Н.А. Образовательная политика РК в контексте трансформации высшего образования, 2002
6. Скоров Г.Е. Развивающиеся страны: образование, занятость, экономический рост. М., Наука 1971
7. Қазақстан жоғары мектебі // Болонский процесс. №1, 2004г.;
8. Үсенова Г. Қоғам және экономика: стратегиялық мақсаттарды қорландыру тетігі. / Қаржы-қаражат, 1998, №8
9. Левент К. Қазақстанның жоғары оқу жүйесінде қажетті реформалар: шетел тәжірибесінен пайдалану. АльПари, №2, 2003

ТАЛҒАТ БЕГЕЛЬДИНОВ ТАҒЫЛЫМЫНЫҢ ЖЕТІ ҚЫРЫ

Хайрушева Асемгуль

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ,

Тарих факультетінің І-курс студенті

Ғылыми жетекшісі: Д.Б.Асымова

Қазіргі таңда әлемде болып жатқан жаһандану процессі кезінде, сонымен қатар уақытында бодандықта болып, жадынан айырылып, қымбатынан адасқан қазақ елі үшін тұлға тарихы тақырыбы өте өзекті мәселе болып табылады.

Қазақтың текті қыраны, жеті қат көкте жаумен қисапсыз жағаласқанда жүрегі әсте шайлығып көрмеген, ел бағына туған қаһарман ұланы Талғат Бигелдинов даңқының, соны сүйіншілеп қуанған халық мерейінің биігі екі дүркін Кеңес Одағы Батыры жұлдыздарының сөнбес жарығымен сараланады.

Сол бір отты күндерден бері де алпыстан астам жыл өтіп, соғыс жаңғырығы алыстап барады. Бір майданда, бір елдің қосыны болып тізе қоса соғысқан Ресейден де ірге ажыратып, дербес байрақ көтергенімізге де жиырма жылдан асты. Ендеше, осынау, дүниені тітіренткен сұрапыл соғыстың сол кездегі бас қаһармандарының бірі, қазіргі қарт қыраны, ардагер жауынгер Талғат Бигелдинов хақында сөз қозғауды жөн көрдік. Алға озған уақыт, өркендеп өрлеген заман Батыр орайындағы көзқарас-бағаны бір қағып-сілкіп, шаң-тозаңнан тазартып, өмір жолын көз алдымызға елестете, оған деген ілтипат-құрметіміздің деңгейін сыни тұрғыдан тағы бір бағамдап өтуге ишара ететіндей.

Сәби кезінде ұшқыш болсам деп армандамайтын бала сирек болар. Екірет Кеңес Одағының Батыры атағына ие болған Талғат Бигелдинов те осындай ізгі арманның иесі болды. Батыр кәдімгі ауыл баласы еді, ол 1922 жылы Ақмола облысы, Ақмола ауданы, Майлыбалық ауылында дүниеге келді. Оның жастықшағы Фрунзе (қазіргі Бишкек)